

Baltijas Semkopis.

Makfa: par gadu 2 r., p. pušg. 1 r. 10 l., p. 3 mebu. 60 l., ar pef-
fubifidamū par pafu 2 r. 60 l., 1 r. 40 l., 90 l.; Jelgawā ar pef-
nefhanu 2 r. 30 l. par gadu. — Apfitelefhanā wectas:
Jelgawā: pef redafijas, Rufas f. gr. bodē, Klein f. pefifchub.;
Rihgā: Kaptein f. gr. bodē, leelā Kaleju-eelā, Nr. 4, G. Windmana
f. bodē, Peterb. pefifchpifchēdā, Kalku-eelā Nr. 18 fenatā braktu Bušā,
tagad Wifā f. gr. bodē, Kalku-eelā; un Rukau f. gr. bodē pef Schal-
wahrteem Nr. 59; W a u s f ā: pef aptekera Görke f.; K u l d i g ā: Pefi-

horna wabju grām. bodē un pef teefas-fte. Schepfō f.; Talfōs:
pef Simfen f.; Dobeļē: pef foymana Dawidowfch f.; Zebfifō:
(Wenden) pef Plabmfch f.; Balmeerā: Tref f. grāmuru bodē;
Waltā: Rudolf f. gr. bodē; Rujjenē: Alfchua f. gr. bodē; Lee-
paja: Katw. grām. bodē; Piltēnē: pef pilfchēdā wejatā J. Schuif
Wefkūzē pef Infpektora Bogel. Studināju mūs, 6 fap. par rūt-
dinu, war nebot wifās fchinis weētās. Redafijas adrefe: „Balt.
Semkopja redafijai Jelgawā.“ (Katolu eelā, Nr. 2.)

2. gada-gahjums.

№ 24.

Jelgawā, Peektdeenā, 18. junijā.

1876.

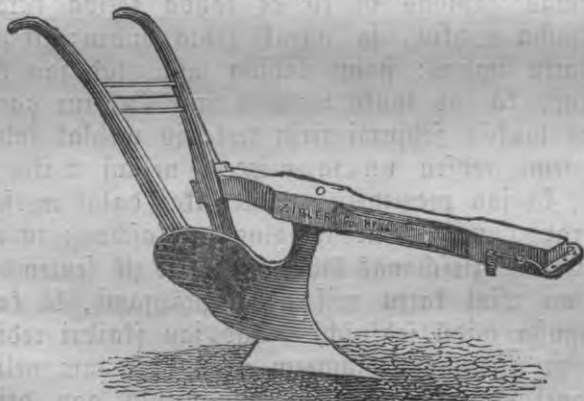
Rahditajs: Laukfaimneeziba: Arkti. — Derigi eewehrojumi pabr pubteem kweefchōs.
— Wišpabriga dafa: Gofe. (Turpinajums.) — Iſ manahm teatera atminahm.
I. Hedwig Raabe. II. Wikum Klegers. — Siuas: Iſ eekfchemes. — Studis-
najumi.

Laukfaimneeziba.

Arkti.

Nu pafchais laiks, kur fortigs arklis walda; zilas, papuwe,
atmataš (wezenes), ja-ar, naw weenlihdsi ar kuru arklu to da-
ram; ihpafchi preefch papuwes un plehfumeem muhsu wezu
wezais un teefcham godajams arklis ir iſrahdijees par wahju.
Tadeht Kursemē jau no gadu 30 un 40 ſtipri ſahka mellet
palihdsi wahjibai; iſlubkoja weenu arklu, iſlubkoja otru, zitus;
atmeta, peenehma, pahrlaboja toš, un kaš par labakeem atrasti
un pef Zieglera, Rihgā, Pils-eelā № 19 un Rietera-eelā pef
walles dabujami, rahdifiim no teem kahduš.

1. Buzinſch jeb maſais ehrgla arklis, preefch weena ſirga.

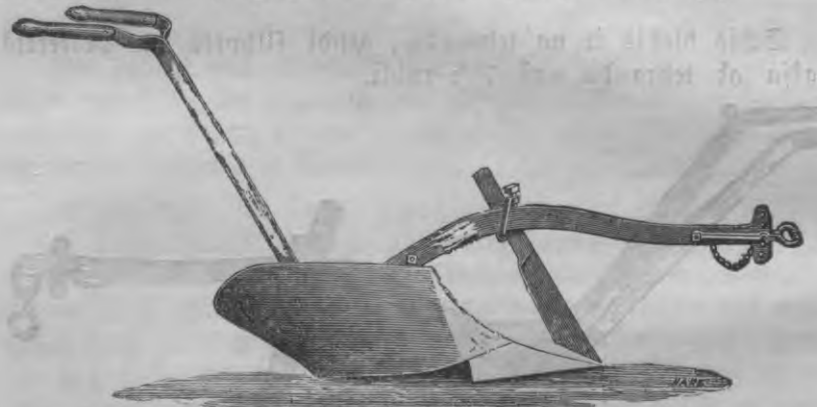

Šchis arklis jau it labi, ihpafchi Kursemē, paſiſtams, bet
fuhdſejahš arween, ka ne katrā ſemē taš welenu ari apgree-
ſhot. Waina reiſi atrasta, ka wehrstawas galdaš par ihfu un
ſtahwu bijis; waina nu pa galam nowehrſta, ka von Hübbe-
neta lungs, Ramas muiſchā, leezina. Arklis ar wehrstawas
galdu no kaſama lodejama tehrauda makfa 5 rubli, ar naſi
6 r. 25 fap.

2. Anglu poni arklis.

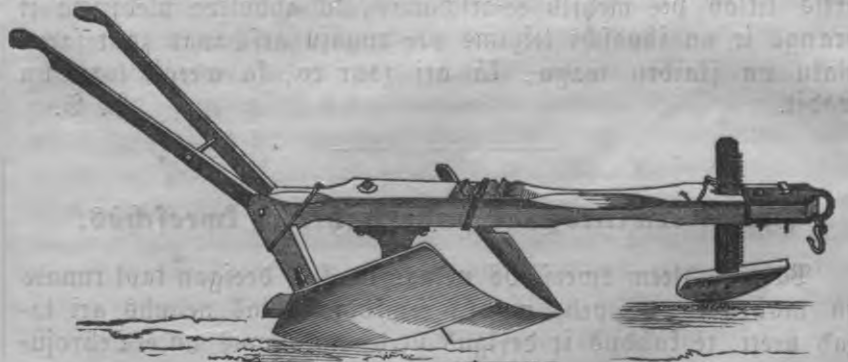

Šchim arklam ta wišmaſaka ſirgu ſpehka wajaga; wiſch
ſtrahda loti weegli un labi; pat maſajam ſirdſinam nau par
gruhtu; bet makfa gabalā 15 rublu, kadeht maš pirzeju.

No weenjuhgu arkleem buhš ſchis taš derigalais preefch
ſmagas ſemes; bet ſinams ſtipra ſirga wajadſehš. Wiſš arklis
no kaſama dſeifcha, tapehž labu laiku leetajams; zehlees ir
Sweedrōš, bet tagad to tikpat labu war ar no zitam ſemehm
dabut. Makfa 14 rublu.

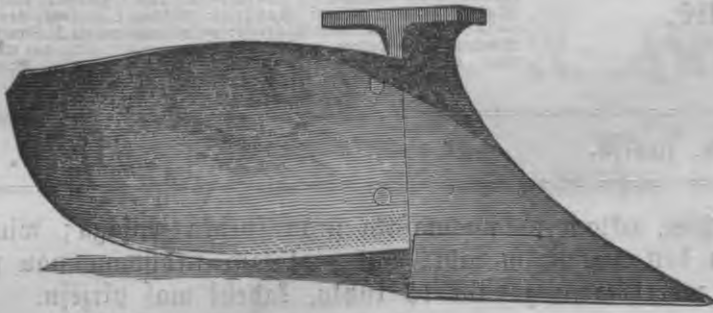
Bet ar weenjuhgu arkleem ween nahkſees gruhti zauri nahkt;
pef plehfumeem, pat pef ahbolina, ihpafchi ſtiprā mahlā, buhš
diwjuhga arkli ſawāweetā; diwjuhga arkli buhš ſawāweetā, kur
gahjeju lonēš ar katru deenu leelakaš paleek jo ar weenu
diwjuhga arklu un weenu ſtrahdneeku jel to pafchu panahkš,
ko til diwi zilweki ar diwi weenjuhgu arkleem eefpehš.

No diwjuhgu arkleem jau ſen mums paſiſtams augſchėjais
arklis, hohenheimers ſaukts. Arklis patš no loka, greeſchamais
blekiš no dſeifcha plahtš, welenu taš apgreeſch uš to labako, ja
greeſchama plahte ir iſlozita, ka wajadſigš; bet te muhsu kale-
jeem miſejahš; darbš lehtš, zena laba, katrš labpraht naudu

pelnitu un tā daudš kaleju gatavi, ņoš arklus taifit un to-
mehr newar un newar kreetna arkla ņagatawot, jo bleka iņlo-
ziņhana, kà waijadņigs, ne-iņdodahš un ari ne-iņdoņees, jo tahš
preņņes truhņit, kaš pee ņhi darba wajadņiga un labu ņaju
naudas maņšà; tadeht daudš kungu iņ Kurņemes likuņhi ņho
bleki ihpaņhi no Wirtemberges pahrewest un gatawuš arklus
ari, pehž kureem zitus lehti ir ņalikt.

ņhiš blekiš ir no tehrauda, gludi ņlihpets un poleerets
maņšà ar tehrauda naņi 7½ rubli.

ņhiš arklš ir wiņzauri no dņelņha un teef par Sweedru
D9 ņauktš. Wiņņņ ņawu ņlawu ir pilnam iņpelniņis un ari
uņ ņelgawuš iņņahdes ar pirmo goda algu zeenitš. Anglija
wiņņņ wehl pahrlabots un ar wiņu pahrlabotņhanu nahł no
Anglijaš lehtakš ne ka no Sweedreem; jo kamehr pirmais
17½ rublu maņša, maņša otrs 19 rublu. Behrn bija par wiņu
rubli lehtakš; jo tad muhņu papihra rubliš ņahweja augņakà
tirgū.

Herzogu muņņņš ņaimneekš S. Neuberg leezina, ka ņhiš
arklš tiņlab pee mehņlu ee-arņhanas, kà ahbolina plehņumà it
brangš ir un ihpaņhi teizams pee rugaju arņhanas zaur ņawu
platu un ņlaidru wagu, kà ari zaur to, ka weegli turet un
wadit. P. A.

Derigi eewehrojumi pahr puhleem kweeņņhš.

Pahr puhleem kweeņņhš newar ne kad deesgan tapt runats
un mahzits. — tapehž muhņu ņemkoņjeem taš nebuš ari ta-
gad preti, tē kahduš it deriguš peedņihwojumuš un eewehroju-
muš pahr to dņirdet.

Puhli ne ween daņņreis puņi no augteem iņnihžinà, bet ari
otru puņi tā ņagahna, ka wini daudš lehtakà tirgū jayahrdod.
Weena kweeņņhu ņorte ņwarigaka par otru; bruhndš puhlaindš
kweeņņhš tiņ reti kahdu reiš puhlainu wahrpju atradiņi, kamehr
baltōš gluddōš kweeņņhš ņhi waina beeņhi redsama; bet pirma-
tee kweeņņhi, ka loti laba ņorte jau tapehž, ka wini agral
gatawi nahłdami, maņal zaur ruhņu zeefņ, grib, ja winuš la-
buš redņeņi, ņipru mahla ņemi; otri baltee gludee kweeņņhi, ari
wahjaku, taš ir: weeglaku ņemi pazeeņņ.

Bruhnee kweeņņhi ari ir ņmagaki par balteem un miņtriš
wairak augtuš par katru ihpaņhi ņehtu labibu iņdod, tapehž
ņehju bruhnuš ar balteem miņtri, ņlaidri gribedams redņet, kuru
ņorit mana ņeme ņew iņmekleņees. Pehž peezi gadi, kurdš ar-
ween tiņ no paņņha lauka kulta ņehlla ņehla, kweeņņhu laukà

tagad tiņ it reti war kahdu wahrpju no bruhneem kweeņņheem
uņeet. Tà mani lauki ņlaidru ņpreedumu, balteem kweeņņheem
par labu ņpreedufņhi.

Kaut nu gan ņinamš, ka baltee kweeņņhi ņwahrigaki (taš ir
waiņligaki) par bruhneem ir, tad tomehr taš tiņ teem buhš gel-
digš eewehrot, kureem ņipra mahla ņeme; ņņee war baltuš
kweeņņhuš atmeņt un no puhlu nelaimes uņ preeņņhu droņhi
buht. Bet kur ņeme weeglaku, tur jau buhš labaki, lai ar
puhlu baidektuš peerehņina, pee baltu kweeņņhu ņortes palikt.
ņheem, kureem baltee kweeņņhi jaņehj, ihpaņhi trihš leetas wehrà
nemamaš :

kweeņņhuš, no kureem preeņņņ ņehllas kull grib, kaut it
gataweem kahjà uņ lauku palikt eenahłtees; labak lai plau-
jot kahdš graudš iņbirņt, ne ka ņho graudu taupot puņ-
ņakà plaut;

kweeņņhuš tiņ ahtri plaut ka ween war; un ņehlu tiņ
no tahda lauka nemt, kurà puhlu naw.

Kweeņņhi preeņņņ tirguš wiņlabak puņņala plaujami; graudi
tad wiņņmuņaki iņtaifahš un ar ņmagaki; deegņà likti un ar
laukà ņehiti, wini pilnigi dihgņt. Bet ihpaņhi teem graudeem,
kuri kahjà ņahwedami ņalmà naw pilnigi eenahłņņees bijuņhi,
puhlu waina jo lihpiņgaka; ņho graudu wahrpàs jau it pirmàs
puhli ņelahš.

Tadeht preeņņņ ņehllas janem tahdi, kaš kahjàs ņahwedami
ir pilnigi gatami eenahłņņees; un tad ari wajaga no ņheem
eenahłņņheem graudeem tiņ toš wiņlabakōš grauduš atņņirt;
tapehž ņehllas kweeņņhi diwi un trihš reiņes mehtajami (metami).
Tiņ pee negatawa kà pee wahja kweeņņha, puhlu waina drihņ
lihpi. No weena paņņha ņehllas grauda daņņhàs wahrpàs tiņ
puhli ween un daņņhàs wahrpàs tiņ ņlaidri graudi; atkal ir
wahrpàs atrodahš, kuràs katriš ihpaņņš graudš uņ puņi labš un
uņ otru puņi puhliš.

Pee ņeemas labibaš uņ to ne kahda ņeriba turama, ka
agraki plaujama nahłtu, ja agraki ņehla buhtu; tiņ pawafarš
plaujama laiku nolem: ņahw labiba labi, tad jau katru reiņ
agral jaylauj, kà kad laukš wahjņņ ir. Bet tur gan wehłak
jaņehj, kurdš laukdš ņehjumi žirņti teef; jo wehłak ņalna kuņto-
nuš dņitak ņemē eedņen un ta wineem nelauj wairš ņahdet.
Mani lauki, kà jau peemineju, pa leelakai datai meeņhu ņemi
tura, kaš rahda winuš tiņ weegluš ne-efoņhuš; to mehr ru-
dņuš, ihpaņhi no žirņhanaš bihdamees, eš tiņ ņeptembera meh-
neņi ņehju un wini katru reiņ agral plaujami, kà kaimineem
kuri pat augusta widū ņehjuņhi. Tad jau ņlaidri redņamš, ka
agra ņehja pee ņeemas ņehjumeem ne ko pee tam nelihđš, lai
labiba ar agri plaujama nahłtu. Nu mehđš gan drihņ wiņ-
zaur kweeņņhuš wehłak ņeht par rudņeem, bet taš nebuht naw
labi; jo mehš puhluš ne ween wiņwairak taš wahrpàs atro-
nam, kuras wehłak ņelahš, bet ari it ņlaidri ar puhleem tōš
kweeņņhš wairak, kuri wehłak ņehiti; kur tad azim redņamš, ka
wehla ņehja preeņņņ puhleem iņdemigaka. Tapehž kweeņņhi agral
par rudņeem jaņehj. Teefa gan: agra ņehja zaur žirņhanu wairak
zeefņ par wehlu, bet apdomajot, kad

- 1) ja žirņhana laiku noteef, wehla ņehja naw aiņleegta;
otru reiņ ņehjot tiņ weenu ņehllu paņaude;
- 2) ja žirņhana waren leela nau, tad ne kad ta tiņ daudš
neņlahde kà puhli; jo retakš ņehjumš paliziš, pawafarà
wehl labak krumu taifit war;
- 3) ja žirņhana wehlu noteef, tad jau it ihpaņhi wehlu ņeh-
jumu aiņnems; jo žirņhana wiņwairak tad mehđš notikt,
kad aņniš wehl jaunš ir;
- 4) ja žirņhana wehlu notikdama ir agru ņehju poņta, tad
pawafarà lauku wehl war ar wafaraju apņeht;

tad jau, kad zaur to puhli maņnati tiņt war, kweeņņhi tiņ ween
agri jaņehj buhš. Laiku redņamu ņlahdi, kà ta, kura zaur žir-
ņhanu noteef, war, ka mehš rahdiuņhi, waj nu weenadi waj

otradi daudi mas aisturet un islihdinat, bet sļepena sļahde, kà vuhli, kuri til redsami, kad kveeschī wahrpas islaisch, tad til kļusā prahā jāzeesch.

Fr.

Wisparhiga data.

Gaišs.

(No A. Spunde.)

(Stat. Nr. 23.)

Apalsch uhdenstwaikeem lai saprotam wifus rediamus un neredsamus uhdenstwaikeem jeb garainus, kas is katra gaisam pee-eijama uhdena izjelahs. Iislakam mehš fausā laikā uhdeni us semes, tad tas it drihs nojuh, tas fazelahs par neredsamem twaikeem gaisā un fajauzahs tur it smalkā wihšē ar zītahm gaisa datahm.

Wisjaur un wifšs laikšs pastahw gan gaisš is schahm tschetrahm weelahm, jo tahš der preeksch kustonu un stahdu is deenischlahm wajadsibahm; bet pa leelakai datai tas pastahw is sļahbekta un sļahpekta, tā ka tad ari fazit mehds: fausš gaisš pastahw til is sļahpekta un sļahbekta ween, un tahdā mehrā, kà starp simtu datahm tihra gaisa atrodas 79 dafas sļahpekta un 21 data sļahbekta jeb — kas gan wairš naw til riktigi — is weenas dafas sļahbekta un tschetrahm datahm sļahpekta.

Oglu-sļahbumš atrodahš gaisā til masā mehrā. Us semes, tas ir ne wifai augstu pahr juhras speegeli, atrodahš gaisā starp peezi tuhstosch ruhmes-dalahm til diwas ruhmes-dafas schi gahsus. Bet jo augstaku pahr juhras speegeli gaisā uslahpj jo wairak ta ir atrodams, tā ka pee astoni lihds desmit tuhstosch pehdahm pahr juhru, ogļu-sļahbuma daudsumš jau ir otr til leels. Bet ari schis daudsumš ir tomehr wehl gauschi masš pret wifu gaisu tschetras dafas, starp peeztuhstosch dafahm, un tomehr karajahš wifu stahdu dšihwe un pastahweschana semes wiršū til weenigi ogļu-sļahbumā.

Kā jau dširdejahm, tad ir schis gahsus smagaks par zitu gaisu, tadeht gan it ehmoti israhdahš, ka jo augstaku gaisā, jo wairak tas atrodams, kur tatschu buhtu jadoma, ka tam fawa leelaka smaguma pehz weenumehr wairak us semi sliht un semes wiršū wajadsēja par beesu kahrtu sakrahtees, kurā ne stahdi aug, neds ari kustoni dšihwot newaretu. Bet neslatot ari us wehjeem un gaisa tekoschanahm, kuri abeji gaisa dafchadas dafas weenumehr fajauz un samaisa, dšenahš wifas gaisa dafas, sewischkam dabas likumam padewuschahš, weenumehr pehz ta, weena otra eelectees, weena otrai zaurpeestees un us tahdu wihšē weena ar otu fajauktees, kas ihpafchi tad wifū wairak noteek, kad gaisš gluschī kļus un ne kahdi wehji to nekustina. Us tahdu wifū newar notikt, kà weeglaks gahsus kà uhdenšweela, paschā augschā sakrahjahš un pahr smagakajahm gaisa datahm peld; tā pat newar ari smagaks gahsus, ogļu-sļahbumš, apalschā sakrahtees un tur guht palikt. Turpreti noteek scho dafchadu gahju fajaukschana til pilnigi, kà tee wifū til weenu weenigu leetu istaisa un uhdenšweela, ogļu-sļahbumš un wifas zitas gaisa dafas, kuras daba pati sagatawo, wisjaur un wifā gaisā weenadigā mehrā atrodahš. Pehz schā likuma zelahš un slihtst ogļu-sļahbumš pehz wajadsibas weenumehr, un zaur to top gaisš, kuru mehš ee-elpojām, pilnigi lihdsigā tihribā usturet. Kad nu dafchās alās jeb dšitās eelejās, kà nahwes-eelejā us Jawa (l. Dschawa) salas kļusā juhā ogļu-sļahbumš ar gan weenumehr paschā semes wiršū gut, tad zelahš schis eemelis til zaur to, kà ogļu-sļahbumš tur leelakā mehrā jeb wairak is semes iszelahš ne ka tas pazeltees un ar zitu gaisu fajauktees eespehj; un kad ta atkal augstakšs gaisa strehšs, augstu kalnu galšs, wairak atrodahš, kà wirš semes, tad tas zaur to zelahš, kà stahdu lapas, juhras- un upeš-uh-

deni to is apalschejas gaisa kahrtas daudi abtraki isuhj, ne ka tas no augschajahm gaisa kahrtahm te nosliht spehj.

Uhdenstwaike daudsumš gaisā grosahš pehz klimata, siltuma un katra widus augstuma. Nulstakšs laikšs un klimatšs atrodas to masal gaisā kà siltakšs laikšs un klimatšs. Tomehr retis to ir wairak par feschdesmito datu jeb masal par 1 diwisimto datu no wifa gaisa.

Waj ogļu-sļahbumš gaisā atrodahš, war zaur to isprowet, kad us kalku-uhdena, kurā kalki iskaufeti, baltgana kahrtā jeb mija zelahš, tillihds gaisš pee schahda uhdenš sļahst teek. Oglu-sļahbumš labprahst mihšo ar kalki saweenotees un kalku alminš naw nelas zits, kà kalki, kas ar ogļu-sļahbumu saweenofchees. Pee kalku dedsinaschanas top ogļu-sļahbumš zaur karstumū isdšits. Ka uhdenstwaike gaisā atrodahš, war it labi zaur to peerahdit, kad kahdā labi karstā deenā ihsten augstu uhdeni kahdā pudeli jeb bleka traufā eeleij; tad sabees ahtri gaisā uhdenštwaike un nosehschahš par rafas pileeneem pee traufā ahmalahm.

Bet kadeht gan atrodahš gaisā schahš dafas un kahdu labu tahš dara? To lai tagad drusku tuwaku apskatam, is ka mehš redsesim, no kahda swara schahš gaisa dafas preeksch kustonū un stahdu dšihwes it ihpafchi ir.

Sļahbeklis. Ar katra atpuhtas wilzeenu eenem katris us semes dšihwodams zilweks un katris kustonis weenu datu no gaisa sļahbekta un isbruhke to sawšs plaukschšs. Bet schis tā eewillts sļahbeklis ir data wina baribas, kahdu tas nekur zitur dabā preeksch sewis smeltees newar, kà weenigš is gaisa un bes kuras baribas tas ne weenu azumirkli dšihwot newar. (Kā zilweku un kustonū meefas pateesi zaur sļahbekta peepalihdšibu usbuhwetās top, to scho plaschali iskaidrot naw ta weeta.) Gaisa sļahbeklis ir tadeht gauschi wajadsiga leeta preeksch semes kustonū pastahweschanas.

Sweze war til tad degt, kahda degoscha leeta til tad un tadeht eededsinata tapt, kad gaisā sļahbeklis atrodahš. Schis gahsus ir tadeht ari gauschi wajadsiga bariba preeksch leesmahm un preeksch degschanas, tā ka, kad tas is gaisa isjustu, ne kols un ogles, neds eta un tauki, neds ari kahda zita dedsinajama leeta mums siltumu jeb gaismu dot spehtu.

Bet ari tas mehšs, zil gaisā schi sļahbekta atrodahš, ir preeksch dšihwibas pastahweschanas tas riktigais. Nebuhtu gaisā ne kas zits, kà til sļahbeklis ween, tad buhtu kustonū dšihwe gauschi ihša un eededsinatās leetas isdegtu til ahtri, kà tas, ko mehš zaur wina fadedsinaschanu panahkt gribam, ne mas nenotiltu. Tadeht wajaga sļahbektam ar peeteekamu datu sļahpekta faskaiditam jeb samaisitam buht. Schi peđeja gaisa data, pate sewi nebuht ne sļahdigi neds ari nahwiga kustonū dšihwei, aprobescho weetigā jeb derigā wihšē sļahbekta itin leelu spehku. Ta dara sļahbekta strahdashanu us dšihweeku meefahm nespehzigaku un lehnaku, gan drihs tā pat, kà uhdenš pee stipra wihna jeb spirktus peejaukts, to peenehmigaku un mihlakupadara.

(Us preekschu wehl.)

Is manahm teatra atminahm.

No Adolfs Allunan.

I. Hedwig Raabe.

Daudsi no maneem zeeniteem lasitajeem buhs to preeku baudijuschi, scho slaweno aktrisi reis us sļatuwes redset, jo wina ari Rihgā un Telgawā wairak gadus atpakat bij spehlejuse un tee, lam bij laimejes wina redset, ne muhscham nepeemiršis scho maso, sļaisito meitinu ar silahm aztinahm un gaischeem matineem. Kur wina ween parahdijahš, wina tika

ar goda parahdischanahm apkrauta un pat wasara nespehja deefgan pukës gahdat preeksch isflawetahs. Ra spihdoschs me-teors wina til ihfu laizinu parahdijahs pee mahklas debe-fim un tad nosuda, — apprezejahs.

Birms es zeeniteem lasitajeem Hedwig Raabes flawenâ wihra wahrdu pateifschu, pasneegschu schè lahdas ihfas biograffikas finas par scho wehrâ leekamu zilweku.

1849. gadâ, tumfchâ nowembera deenâ, nonahza lahds prafst semneezjusch pee Deffawas teatra wadona, Martini kunga, un gauschi fuhdsejahs par to, ka wina, semneeka, dehs ne par lo wairs negribot pee schlofera mahzibâ palift, bet raudadams wehlejotees, par akteeri tapt. Tadeht lai Martini kungs peenemot no scha trihs simti dahlderu atlihdfinaschanas un sehnu us trihs gadeem lai nemot „mahzibâ“. Sinams Mar-tini kungs apsolijahs, semneeka wehlechanos ispidit, bet, — ar sehnu paschu ne mas negahja us preekschu. Lihds ween garais puika us flatuwes parahdijahs, nehmas publika to isfmeet un sobot. Tâ bij tee trihs „mahzibas“ gadi aisteze-jusch un „mahzellis“ palika til pat nelunkans, lahds agraf pee lakta bijis. Tê nemilchus atgadijahs, ka Meyerbeera operu „Hugenotten“ israhdiya un weens dseedatajs, kam bij „naktshauzejs is Parises“ jadseed, faslima. Muhfu garais bij tuhdaflahdu un gauschi Martini kungu luhdsahs, lai schim atkaujot, „naktshauzeju“ dseedat; Martini kungs pasmee-damees atlahwa un nu garais dseedaja ar tahdu juschanu, tahdu spehku, ka wiseem bij lo brihnotees. Slawenais orkestra-wadons Fridrich Schneiders to nehma mahzibâ un tagad tas pat semneeku sehns ir Wahzijas slawenafais tenorists un — Hedwig Raabes wihrs. Uri winsch buhs daudseem lasitajeem it labi pasistams. Wina wahrds ir — — Albert Niemann.

Bet greefimees atpakal, us sawu maso, flaisfo Hedwid Raabe.

Seemas laikâ, 1866. gadâ, redseja jaw agri, agri Nehwelê laudis us eelahm skreijam un wiseem bij weens mehrkis, wif fah-trahpijahs pee teatra nama. It katriis nonahzejs toti brihnijahs, teatra preekschâ til agrâ laikâ jaw tahdu leelu lauschu baru redsot, jo ik katriis pee sewim bij zerejis, ka winsch ween til gudris bij bijis, labi agri us teatri no-eet, lai waretu, lihds kafi atwehrs, kâ pirmais eekschâ tapt un tahs labakahs bitetes isnemt. Lihds pulkstis 9 no rihta kafi atwehra, bij neredseta gruhshana un pat blauschana manama un dsirdama un tas wif notika til tadeht, ka ik katriis zaur bitetes isnemshanu gribeja droschs sikt, dabut redset wehl to paschu wakaru — — Hedwig Raabe. Daudseem nebija eespehjams, few kahdu biteti iskarot un preeksch tahdeem atradahs spekulanti, kas, lai zenas gan jau bij kreetni pa-augstina-tas, few bitetes sinaja eegahdat un tahs wehl par otr' til leelu sumu atkal pahrdewa. Pa wifu pilsehtu nedfirdeja par zitu ne lo runajam, kâ ween par Hedwig Raabe, tâ wina bij wifu firdis pahrdewajuse.

Bet esmu par dauds teizis, kad es fajiju „wifu“ firdis. Weens pikts cenaidneeks winai bij; weens torcis Nehwelê toti pasistams fwehts wihrs, kas ik wakar tizigos sinaja fapulzinat ap sewi un preekschlasifchanas par fwehto mifionu tureja. Wina wahrds bij H. un lasitajeem warbuht peetiks, kad es schè peemine-fchu, ka F. Kluges apgadeenâ Nehwelê dauds rakstu no wina isnahkusch. Tagad winsch miris. Par to laiku, kad Raabe Neh-welê spehleja, schis goda wihrs, pulksteni is keshas wilkdams, sawu preekschlasifchanu reis ar schahdeem wahrdeem flehdsâ: „Mani mihlee! Pulkstens fesch, lo lai Zuhš tadeht ilgati kawaju. Nu pat Belzebuls atwer sawa templa wahrtas un Zuhš skreefeet, welnam kalpot. Wejs falams wahrds faka: Kur maita, tur kraukli (Raben) fapulzejahs, bet nu mehš jaw Deewam schehl, til tablu tikusch, ka ir jafaka: Kur weens krauklis (Rabe), tur maita fapulzejahs.“

Bat schadi gana wahrdi ne-eespehja, publiku no teatra apmek-leschanas atturet, un beigâs H. warbuht buhs apmeerinajees, do-madams: lai pelna wina, gan man wehl paliks sawa data.

Raabe Nehwelê peemahjoja Pehterburgas weefnizâ un pus-deenas laikâ wina is istabas nonahze semê us table d'hôte (kop-ehshanu weefnizâ). Schè ik deenas ap to laiku bija fapulzeju-fchees schè besgochi, ar weenu wahrdu wifus kopâ nosaujot, b a n d e, fastahwoscheem is naudas wihreem, pliseem pakauscheem, olekshu jahjeem, (kaufmana seteem) muischneeku puikahm un dascheem ziteem tahdeem, no kureem daschs til knapi sawu rub-liti par ehshanu eespehja aismakfat. Bet wif wini bij nahkusch, lai waretu ar flaweno aktrisi pee weena galda sehdet, un mah-jâs pahrnahkusch, katriis istahstit, ka wini waj nu maso, flaisfo meitinu eedsirdijusch un ta scho wakar newareschot spehlet, waj Deewš sin kowitzu wehl. Ja manâ warâ stahwetu, es schos zilwekus bes smadsenehm, kuri katra pilsehtâ atrodahs, isdshitu is weefni-zahm, schos aktrisu goda laupitajus, kureem ween war pateik-tees, ka par aktrisehm familijâs wehl muhsu attihstîtâ gadu sim-teni deefgan bahrgi spreesch. Weefneeki schos tehwinus sawas pelnas deht usajina un es esmu pahrliezinatš no tam, ka ik kat-riis no scheem tiz, ka winsch usajinatš waj nu sawa flaisfuma, jeb sawu gara dahwanu deht. Al, un kad schè wihri buhtu fina-jusch, ka Raabe pate winus nosauza par pehrtikeem zilweku wai-gâ un ka wina us katraš prowes sinaja alteereem ko jaunu no galda beedreem stahstit un tad sahka firsnigi smeetees, tâ smeetees, kâ til wina to prata un wiseem wajadseja lihds smeetees, — waj schè wihri tad wehl buhtu nahkusch us koptaliti??

Masâ Hedwig sinaja schos goda wihrus, kuri wifu wairaf til prata par naudû runat un tad ari tuhli no tuhstoscheem, no kureem daschs warbuht sawu fraku Schidam kibles bij ee-dewis, lai spehtu pee koptalites budeli wihna nopikt, reis kreetni aplaunet. Winai, kurai bij zilweki ja-israhda, wajad-seja zilwekus pasiht un tâ tad wina drihs bij apkehruse, ka galda beedreem pa leelakai datai weena un ta pascha sehrga bij: nau-das truhkums. Ap to paschu laiku kahdai teatra deenestneezei bij wihrs miris un feeminai un behrneem pelnitajs atrauts, ta nahza pee alteereem schelotees. Katriis dewa pehz eespehshana-s, bet Raabe apsolija, wehl par wairaf gadat.

Atkal muhsu jaw pasistamee weefi bij pee table d'hôte ap Raabes fapulzejuschees un pehz ehdeena tika atkal, kâ arweenu, schampanjers un ziti wihni dserti. Tê masâ feltgalwina iszeh-lahs, panehma schampanjera glahsi no galda un ar sawu saldo balsinu sahka: „Mani zeenijamee kungi! Schini azumirkli, kur mehš wif preeku pilni kopâ sehsham pee schi schkumedamâ wihna, mums peeklahjahs, ne-aismirš nabagos, kureem warbuht pat maies kumofina truhkfi. Es zeru, ka ik katram schè klah-tbijuscham firds karsti preeksch nabagu aplaimoschanas pulst un ik katriis buhs gataws, palihdset, kur wajaga. Pee mums teatri atrodahs kahda nabadšite, kuras wihrs nupat miris un winu un behrinus atstahjis bes maies.“

Pee scheem wahrdeem galda galâ jau weens tehwinusch is-zehlahs un pahris wahrdu fulainim peetschulstedams, kâ kad winu kahda toti wajadšiga leeta pasflubinatu us projam eeshanu, isgahja.

„Mani zeenijamee kungi.“ Raabe tahtak runaja, „palihdse-fim mehš, zil muhsu eespehshana,“ un fulainim pawehledama, tas atnesa schlihiwi. Tad ar sawahm masahm rozinahm nau-das mazinu is kleitu keshas wilkdama, wina noguldinaja us schlihiwi diwidemitpeezi rubku papihri un nu gahja wifam gal-dam aplahrt, usajinadama, lai weefi peedalitos.

Bet nu teescham bij lo pasmeetees! Wikipakusch sinams katriis dewa wairaf, ne kâ aktrise; bet tur wairaf us galdas galu, zits zitam ko ausis tschulsteja un smalkas ausis buhtu

jadfirdejuschas wahrduš kà: „Man pašham naw!“ u. t. j. pr. Kam bija, tas dewa waj wišu, no aktriseš faunedamees waj ari gribedams israhditees, kà loti bagats wihrš. Leelakà data palika faunà. „Zuhs peedoſcet, zeenijama kundſene, ne-efmu uš tam ſagatowojees,“ — „Peedodeet, man til ſihkaš naudaš klahť,“ — „Eſmu ſawu denkelbuku mahjàs atſtahjīs,“ — „Welnš, kur tad manš naudaš maks palizīs? Teefham mahjàs aiſmiriſš“ un zitaš tahdaš atbildes aktrise galda galà dabuja. Bet, godam godš, bij ar tahdu, kaš apſohlija, rihtà maksat, ſohliſchanu iſpildija un labu iſchupu naudaš atneſa. Daſchš warbuht wehl bij paradšs gahſees, gribedams rahdit, ka mahjàs tam deefgan naudaš.

Mabaga atraitnei bij bagatigi palihdſets, bet ne weefneefkam tà, jo leelakà data galda beedru no ſchiš wehrà leekamaš deenaš bij noſudufchi. Waj wini to ſtarpà bij, kaš Kaa-bei prombrauzot, tai pilnaš kamaš ar ſlaiſtakahm un dahrgalahm pukehm peemeta, to netizu, bet kašdu klufu wehleſchanu ſwehtaiš ſ. winai buhš želà lihdiš dewiš, to minet ne-buhš gruhti. Par laimi ari ſwehtas wehleſchanaš nepeepildahš it reiſi.

II. Wilhelm Klegers.

Neween kà kreetnš, jo loti kreetnš akteerš Klegers wiſa Wah-zijà labi paſiſhtamaš, bet ari kà teatra lugu rakſneekam winam laba ſlawa. Ihpafchi beidsamà laiķà wiſch wairak derigu lugu rakſijīs un ari eſnu ſawà laiķà weenu no Klegera lugahm pah-zehliš Latwju walodà, proti „Schiddu linu kuptſchis Hirſchkuš,“ bet lugai nebija daudš laimes wirš ſkатуweš, kamehr winaš manuſkripts beigàš zaur draugu rolahm noſuda.

Pee wiſahm ſawahm brangahm ihpaſchibahm Klegers taſſchu loti raibu dſihwi wediš. Šchodeen pee teem labakajeem teatreem weetà buhdamaš, rihtà jau weetu bij ſaudejiš un pee it maſineem teatra-wadoneem zeeminòš un it maſàš pilſehtàš ſpehleja. Wiſa nelaiime ſaknojahš taņi buhſchanaš, ka Klegers alaſch druſku wairak dſehra, ne kà ihſti atkautš un tad nerekhinaja ne par ko.

1869. gadà eš ſtahweju ar Klegera jaunako meitu Emiliju weenà weetà: pee Rehweleš teatra. Meita bij daudš no tehwa dahwanahm mantojuſe un tapa par kreetnu aktriſi. Daudš wina man bija ſtahſtijufe iſ tehwa jozigas dſihweš, no kuraš man ihpaſchi wehl weenš atgadijumš atminà un ſcho tad gribu ſchē ſaweem zeeniteem laſitajeem ihſumà ſtahſit.

Klegers nu pat atkal bija kašdu labu weetu ſaudejiš un dewahš eeraſtā wiſe uš kašdu it maſinu pilſehtinu uš tā noſautahm weefu-ſpehlehm. Publika kà ar weenu, ſlaveno un kreetno akteeri ar leelu labpatikſchanu ušnehma un winam ſcho labpatikſchanu parahdija, kamehr weefu ſpehle beigta bij. Deenu pehz tam teatra wadonš liķa israhdit Halma „Griſeldiš.“ Šhini lugà nahť kašdš karalš preekſchà, maſa neeziga loma, beš kašda ſwara; bet par nelaimi taš akteerš, kam ſcha loma bij jaſpehlē, bij ſaſlimiš un par wehl leelaku nelaimi ne weena akteera iſ wadona maſà pulzina bija pahrak, kaš wareja ſcho lomu ſpehlet. Teatra wadona behdaš bij leelaš. Tē wiſch dabuja dſirdet, ka Klegers wehl ne-efot aiſbrauziš projam, bet it rahmi ſehſchot kašdà reſtorazija. Sawà iſſamiſchanaš wadonš aiſſkreen turpu un pee pudeleš wiſna ſehdoſcham Klegeram ſawu ſuhru likteni iſſtahſtijiš, wiſch gauſchi luhdſahš: „Mihtee, brangee Kleger kungš, dareet man to labpatikſchanu un ſpehlejeet Zuhs ſcho nelaimigo karali. Wehl laiķa, pilſehtas publiķai to ſinamu darit, man zaur Zuhsu lihdiš ſpehleſchanu buhš laba eenemſchana un, tizeet man, eš Zumš gauſchi pateizigš buhſchu.“

(Eurpmat wehl.)

Sinaš.

Rihgas Latw. beedribas iſbraukſchana uš Wez-Auzi. 6. juniķà.

(Beigums.)

Šekam garà noſtahjamees Wez-Auzes leelà, jauķà parkà, Mathera apſweizinaſchanaš-runu klaufitees, doſimees atpakal uš Jelgawaš bahnuſi, kur ſezera kungam daſchi burti noſudufchi un pat leeli miſejumi zaur tam iſzehluſchees. Tà kur redakzija rakſtijufe „nepahrkaſpamaš muhriš“, ſezeriš turejiš par loti waijadſigu ſajit: „nepehrkamaiš“; kur „kaš ta ſimteem gadeem bija“, tur „kad ta 2c.“ Tahlak wiſch „ſawu un beedribas pateikſchanoš“ ir pahrwehrtiš par „ſawu patikſchanoš“ 2c. Žil mums ſinamš, tad minetaiš rakſtš tika drukatawà ſaliktš (ſezetš) pirmdeena, ko ſekli un burſchi par „ſilo mandagu“ no-ſauz, un kaš ſilà mandagà grehlotš, to zeen publiķa jau gan labpraht peedoš!

Un nu luhdſam klaufitees. Matherš, Kurſemneeku wahrdà firſniguš apſweizinaſchanaš-wahrduš iſſajijiš, atgahdinaja uš muhſu paſiſhtama dſeefmineeka wahrdeem: „Daudš daritš, par ko tizet ſahl: kaš lehni nahť, taš labi nahť!“ Eſot gan daudš daritš taniš 8 gadòš, kamehr Rihgas Latw. beedriba dibinata, un pehz 8 gadeem beedriba nu lehni, lehni — atbraukufe uš Wez-Auzi. Waj taš ne-efot labi? Un waj ſchi lehna atbraukſchana ne-uſſwerot pilnigi wiſu to, ko Kurſemneeki darijuſchi, lai Widſemneeki toš reiſ apmekle? Teefham, jauķa eſot un ſwariga ta deena, kur tauteeſchi, kaš lihdiš ſchim til zaur rakſteem un ſtahſtijumeem wiſpahrigi weenš otreem bija paſiſhtami, tagad nu leelà pulķà weenš otram roku ſneedſot, weenš otru waigu wagòš redſot un taš ſaites, ko aſinš-radneeziķa un weenadš liktenš ſtarp abahm tauteeſchu daſahm wijuſchi, brahligà ſatikſchanaš atjaunojot un par ne-iſnihzinajamahm padarot. Un ſchi deena lai palekot uš wiſeem laiķeem jauķà, dahrgà peemina; lai to pawadot tà, kà ta labuš augluš neſot, ka ta muhš mahzot kopà preezatees, kopà žihnitees pehz katraš tautibaš leelakahm gara-mantahm. Un kad runatajš beidſohť iſſauza „augſtu lai-mi Rihgas Latw. beedribai“, tad wairak tuhktuſchu balſiš jau-tri un ſkani atbildeja ar trihſkahrtigu urah! — Tad uſkaha ad-wokats J. Weinberga k. uš tribini un, beedribas wahrdà pateik-damees par jauķo un firſnigo uſnemſchanaš, iſſajija, ka Widſemneeki ſchodeen eſot nodomajuſchi leelu karu ar Kurſemneekem, wini gribot Kurſemneekem ſirdiš, winu leelako godu, atnemt. Kurſemneekem tad beš ſirdihm buhſchot gruhti dſihwot un, gribejuſcheem negribejuſcheem, waijadſeſchot braukt uš Widſemi — pehz ſawahm ſirdihm, un tà tad ari Widſemneeki winuš wareſchot apſweizinat. Uš Kurſemneeku ſweizinaſchanaš Rih-dſeneeki atbildeſchot ar dſeefmu, pehz kam tad ar beedriba! Dſeedataju koris ſkanigi un jauķi dſeedaja: „Šweiki, brahti! Šweiki, ſweiki!“

Kad nu reiſ karſch bija peefajitš, uš ko Kurſemneeki ne maš nebija ſataiſtjuſchees, tad G. Matherš tuhkt atkal uſkaha uš tribini un ſajija: „Kad til peepeschi karſch uſnahť, tad ſchigli ween jagahdà par peenahzigeem lihdeſkeem, kà no eenaidneeku uſbruſchanaš war attureteeš. Tadeht eš Zumš, mihtàš Kurſemneezes, dodu to padomu: padarat ſawaš ſirdš-durwtinaš par ſtiptahm, ne-uſwaramahm ſkaniſtim, un Zuhs, Kurſemneeki, pahrwehrtahť ſawaš ſirdiš par nepee-eijameem zeetokſchneem, kuruš Rihdſeneezes ar ſawu ſpihdofcho, kaſhdinadamo azu ſta-teem neſpehť ſaſchaut; tureetees wiſi lihdiš beidsamam un pada-rat wiſuš Rihdſeneekus un wiſaš Rihdſeneezes — par ſaweem wangineekem!

Pehz tam atduſejahš, apluhkoja parku un danzoja pee bran-gaš kara regimentš muſikaš. Pa ſtarpahm dſeedaja un tureja ari kašdas runaš, ko mehš ihpaſchi negribam aprakſit, lai zeen. laſitaji ne-apniktu. Wiſa deena pagahja ar nezeretu ah-trumu jauķi, brahligi un preezigi, un kad wakarš jau bija klahť,

tad dahrsá kluwa jaukas lampas (no Sarina f.) aisdedsinatás, pee kuru dauds-krahfigá spihduma jaukais parks teescham par patihklamako mahjokli pahrwehrtahs. Gan war drofschi fazit, ka neweena nebuhs bijis, kas nebuhtu preezajees ar preezigeem, kas masaf buhtu atradis ne ka zerejis; wisi bija pilná meera, wifs gahja meerigi un fatizigi, us wisu waigeem wareja lastit til weenu atbildi: „es esmu preezigs un laimigs!“ — Bet schirschanahs stunda tomehr atnahja un ar gruhtu firdi nostahjahs G. Mather's us tribines, atschirschanas wahrduš issazit un Rihdseneekeem pateiltees par winu mihlestibu, ko tee Kurssemneekuš apzeemodami parahdijusch, par winu labo preeksch-sihmi, ko tee schodeen lahrtibas un fatizibas-siná mums atstah-jusch. Ne ar weeglaku firdi usklahpa beidsot beedribas presi-dents, adwokats K. Kalning, us tribini. Winisch wispirms beedribas wahrda pateizahs Bez-Auzes ihpashneekam, Walsts-grafam von Medem, ta ka ari muishas-waldibai, kas teescham ne laika, ne isdoschanas nebija taupijuse, beedribai jauku un patihklamu weetu pagahdat. Tad zeen. runatajs ari Kurssemneekeem issazija pateizibu un peemineja, ka Rihdseneeki teescham fewi juhtotees sawangotus no Kurssemneeku mihlestibas un laip-nibas, un ja liktens buhschot nowehlejis, tad wini drihs atkal Kurssemi apmekleschot, kur til dauds brahliugu firschu preeksch Widsemes Latweescheem pukstot, kur wineem til jauka un patih-klama weeta fataisita, ta ka no tahs warot no firds dibena fazit: „te man patihl dshiwot!“ Beedribas peemina muhscham palikschot schi deena un ja tahs wehleschanahs, kas schodeen issazitas, peepilditos, ja ari schi fatilshchanahs peepalihdsetu, abas gubernas garigi jo tuwafi saweenot, tad beedriba us scho deenu wareschot ar lepnahm firds juhtahm atpakat skatitees. „Sweiki, brahli, Kurssemé! Us atkalredsechanos — Widsemé!“ bija K. f. beidsamee wahrdi.

Kad Wille f., no muishas waldibas pufes, bija no sa-weem weeseem firsniigi atwadijees un beedribu mihligi usaiji-najis, lai ta Bez-Auzi ne-aismirstot, bet to drihs atkal apmekle-jot, tad sem musikas skanahm un karogus preekscha nefot wisi dewahs us bahnuš un no tahs ar ihpashu wilzeenu us mah-jahm. Wehl reisahm dsirdeja: „Ar Deewu brahli, Kurssemneeki!“ un: „Sweiki mihlee Widsemneeki!“ un tad — — drihs wifs bija kluwu!

Sawu sinojumu flehgdami un no firds preezadamees, ka to ta waram flehgt, mums beidsot wehl atleek ko peeminet, kas gan mums wiseem eet tuwu pee firds. „Balt. Wehstnefs“ ir pee sawa sinojuma peeminejis, ka Auzes dsels-szeta-stanzijas personals „zaur ne-apdomigu, rupju istureschanos it ka tihshi us skandalu usaijinajis.“ Sawam amata-beedrim ne ka negri-bedami pahrmest, jeb to aishemt, mehš tomehr newaram nozee-stees issazit; pirms, ka „skandals“ tai deena zil mums sinams ne-notika un otr'lahrt, ka pehz muhsu domahm minets dseliszeta st. personals tahdu pahrmeschanu gan nebuhtu pelnijis. Kur tuhstoscheem zilweku kopá, wisi no smehtku preekeem aishemti un tadehl jo jautrafi, ne ka zita briedi, tur gan kahdu pahrssteig-schanos no weenas waj no otras pufes newajadsetu til stingri teesfat. Zil mums sinams, tad Rihgas — Jelgawas — Auzes dsels-szeta personals arween isturahs godigi un laipnigi un ja toreis Auzé warbuht kahds wahrds wifai mihligi ne-ishahjo, tad no otras pufes atkal ja-apdomá, ka til mas wihreem loti gruhti nahlahs, til dauds brauzejeem arween pehz prahta isda-rit. Dsirdam gan, ka pahrs zilweku, beedribas preekschneezibai klahit ne-esot stribdu zehluschi; bet schee nepceder ne pee beedri-bas, ne pee Latweescheem, un stanzijas preekschneeziba schini leeta ir teescham flaweni isturejusehs, tos ar peeklahjigeem lihdsleekem pee meera noguldinadama. Mehš zeram, ka „Balt. Wehstnefs“ mums ne launosees: mehš wehl reis peeminam, ka winu aishemt nau muhsu nodomá.

Par Jelgawa schi gada Jahneem Jahnds raklidoms, stahwu, gribot negribot, apaksch winu waras. Zilweku deesgan,

bet kad labi apskatahs, tad til mas sweschu reds, leelumš te pat no schi aprinka, pehz weza eeraduma brauz Jahnds, war-buht ar gribedami deenischkas ruhpes us kahdu brihtinu ais-miršt. Bakar, smehtdeen, peetruhka Krimonds (Lipsta, Klein-Friedrichshof) wagonu; bija prezes rati palihgá janem, lai waretu Jahnu weefus tablak laist. Gan smejahs, gan treez, gan teaters un dahrsi pilditi, bet tomehr ihstus Jahnu pree-kus nemana; leelas it ka kahds mahkons guletu wirs weeseem un atkal ka tahda gaiditu. Pawasars bija gruhts un rudeni gaida bailigi. Ka kweeschi, ka rudsi beigti, to vazeestu weeg-lak; wasarais waretu dauds mas truhkumu islihdinat, bet ka ahbolinsh beigts, no ta zirteena til drihi nezelsees. Jelgawas aprinkim leelai datai mahla seme; kur mahla seme, tur mas plawu un atkal leelai datai wifa fainneeziba us ahbolina di-binata; kad nu scha istruhkst, tad sinams wifai fainneezibai pamats subis, kur lai lopini paleek, ka lai tos ismitina? Wi-nus pahrdot, par lehtu tirgu pahrdot — kur lai tad nahk mehli, no ka jaunus lopus eegahdat, Tas zirteens, ka redsam issteepjahs ar pahri par nahkoscheem gadeem un tapehz nau ko brihnetees, ka muhsu semkopji tahdi noguhruschi, ka tee prahtu, lusti saudejusch, us pahrlaboschanahm domat. Ir ar wasaraju stahw tas ta ta. Kur leetus kehriš, tur tas labi sel; bet widi ir. ka Audse (Neu-Friedrichshof), kur leetus ne pilites jau nedetahm nau redsets; beidsamais bijis diwi nede-las preeksch wasaras smehtkeem. Te ahbolina truhkuma gribot islihdinat lehzas sehtas; bet ka sehtas, ta palikuschas, no leh-zahm ne kas redsams; 12^{tas} nedelas meeschi paleek dselteni, dewitas nedelas wehl nau sanahkluschi; papuwe til ar diw-juhgu arkleem, kad tos 9 zolli dsiki laish, uslauschama — kas te par zeribu war buht us nahkoschas seemajas! Tapat suh-dsahs no Sodas par leetus truhkumu. Pat scho rakstot, sor-tigi lihst Jelgawa; mehš waretu Jahnds bei wina istikt, ka jel Audsé, Soda lihtu!) — Sirgu tirgus ir loti leels, atkal teek daudi sirgu pirkti preeksch ahrsees. Tas tas weenigais tirgus, zitas tirgoschanahs truhkst un kad lauzineekeem isgahjis duch's, tad sahl Jelgawneekeem gari gihmi mestees, un kas tad par Jahneem, ko te runat, to katrs Jahnu weefs manit mana.

B. A.

No Dobeles pufes mums top sinots: Pehz tam, ka „stingree lungi sawu waldibu pee mums pabeiguschi“, rahdahs, ka at-kal patihklamaks laizinsch ar siltu leetutinu pee mums grib eestah-tees. Un tas ari bij loti wajadsijs, tapehz ka seemas-sabiba jau pa wifam us sawu galu gahja. Pahrs pagahjuschas see-mas pliksalu mums til jafala, ka tas ihsti naw wis dauds smahdejams, jo tas, ka tagad isredsam, ir nosaldejis dauds laukeem skahdigu ta nosauktu „drahtes-tahrpu pereklus“, kas zitabi muhsu tihromeem schogad leelas-skahdes — dauds leela-tas, ne ka mehš tagad ais pagahjuscha seemas plikfala sajuh-tam — padaritu.

Fr. R.

Si Lehrpatas teek „Btg. f. St. u. L.“ raklits, ka Lehrpa-tas aprinka pagastu wezakee peenahzigá weeta eesneegusch, luhg-schanu, lai wineem taptu atwehlets, weenu waj diwi reises gadá, turymak nosakamš terminš, Lehrpatá sapulzetees, lai waretu nospreest daschus ne-atleekamus, ar pagastu labklahschanos fahará stahwoschus jautajeenus, un ka ne-esot ko schaubi-tees, ka waldiba us tahdu sapulstschu notureschanu dos sawu atwehli. Schahda apnemshchanahs der par leezibu, ka pee mi-teem pagastu amatwihreem weenumehr leelaka sapraschana un dedsiba preeksch wispahrigahm leetahm rodahs. To peerahda ari tee jautajeeni, kuras wini grib apspreest un kuras sawai luhgschanai klahit peelikuschi. Schee ir: 1) Ka un kahda wih-se pee krona un pagasta nodoschanu isdalishanas un peedsh-schanas waretu turymak leelaku lahrtibu eewest? 2) Kas buhtu darams, lai sahdsibu, it ihpashu sirgu sahdsibu, waretu dauds

*) Ka otrdeen dsirdams, ir wakar Soda (Grop-Seeau) labi lijs, bet krusa Schursten-muischu kehruše un tur skahdi darjuse.

maf wairaf nowehrft? 3) Kà waretu deedelneekus wišweeglafi usdabut un peederigà pagastà nosubtit. 4) Kahda wišsè buhtu palaidni un flinki, luri no darba fargajahs un sawas nodofchanas nemafsa, peespeeschami pee darba? 5) Kà buhtu isnihjinajama jaunektu naktš-wasafchanahs, zaur ko beeschi zetahs laufchanahs, sahdsibas un daschadas nekahrtibas? 6) Kas buhtu darams, lai frodseneeki nepeeturetu par nakti palaidnuš un schuhpas? Saprotams, ka schahdu jautajeenu kopigai apspreechanai wajag buht par leelu labumu wišam apgabalam. — Par tahdu paschu sapultschu notureschanu, kà „Balt. Wehstn.“ sino, ruhpejotees ari Widsemes latwiskà datà; esot zerams, ka ari schè tahdas drihs tiksot noturetas.

No Igaunijas (Sf „Est. Post.“) Repines draudisè, Wero-was aprinki, bijis 7. un 8. maijā sneegs lihds puspehdas beesumà un braufuschu ar kamanahm; aukstums un putenis bijuschu, kà seemas laika. Putnini, kas par agri pahrnahfuschu, meklejuschu pret sneegu un aukstumu apafsch ehku paspahrnehm watwehrumu un dauds no teem esot ari dehl aukstuma un bada galu dabujuschu. Wišu gruhkali klahjees mahju kusto-neem, jo tee bijuschu trihs deenas no meetas kuhis jatura, un ne-esot ne ka bijis, ko preekschà dot, tadehl ka seemas-bariba bijuse lihds pehdigam apehsta. Jumti tapuschu noplehsti preeksch kufstonu ustura; jo ne-esot ne kur par ne kahdu naudu zitada bijuse dabujama. Tahdu stipru seemu un tahdu wehlu pawafari ne-atminotees tur wišu wezakee laudis buht peedsihwojuschu. — No Behrnawas puses top sinots, ka ari tur esot pee Igauneem wihri finami, kas strahdajot ar wišu waru pret tautas jaunlaiku zenteeneem. Tur seminaristi nodomajuschu kahdà basnizà konzerti dot, kuru eenemshanas nahktu jaunzetamai Aleksandera skolai par labu un iswehlejuschu preeksch tam kreetnas dseefmas. Bet kad tee no preekschneekem us to atkaiju luhguschu, tad bijis uguns pakulàs. „Ko juhs nu gribat trakot?“ preekschneeks atbildejis. „Tahdu atkaiju juhs ne kad nedabuseet!“ Bet ar to wehl ne-esot gan bijis. Dseedataji tapuschu sveesti, basnizà konzerti dot, ne wis preeksch Aleksandera skolas, bet preeksch kahdas basnizas wajadibas, kas teem bijis jadara, bet ko tee ar flahbu prahtu darijuschu. — Par Igaunu otreem wispahrigem dseed. swehtkeem, ko Balt. Semkopis ir sawà laika peeminejis, top wehstis, ka schogad ne-esot wairš eespehjams us to fataisitees, laut gan no waldibas puses us to atkaiju dabuta; bet swehtku-komiteja eesneeguse waldibai luhgshanu, lai scho atkaiju pagarina lihds nahlamam gadam. Un tik lihds, ka waldiba buhsot ari scho luhgshanu waklausijuse, tad tapschot steigts, ka dseefmas teel dru-

latas un swehtku dalibas-nehmejeem issuhitatas, lai tee waretu pilnigi eemahzitees un us swehtkeem fataisitees. Pirmee dseed. swehtki 1869. gada isdewuschees labaki ne ka zerejuschu; ar otreem esot Igauneem jarahda, ka tee esot pehdids gaddš ari ar dseedaschanu us preekschu gahjuschi. — Preeksch Igaunu Aleksandera skolas eenahjis pehz isfludinata 24. kwihta no 13. aprila lihds 31. maijam 789 rbl. 57 kap. f. pee kuras sumas no weenas saru komitejas ween sanahjis 104 rbl. un no otras 182 rbl. 64 1/2 kap. Wišs skolas kapitalš istaisa tagad 19,974 rbl. 89. kap. Tagad preeksch schihs skolas dahwanu lasifchanas strahdà weena wiskomiteja Lehrpatà un 78 palihga komitejas, kuras pa wišu Igauniju isdalitatas.

Lappas Mahrtsinsch.

No Behterburgas mums raksta: Lai waretu eesfshemes semkopibas rihku un un maschinu fabrikaziju pehz wišu labakeem mudukeem kuplinat un stary semneekem isplatit, tad tiksot, kà „НОВОЕ ВРЕМЯ“ sino, par labu semkopibas rihku fabrikaziju un winu eeweschanu stary semneekem goda maksas isdalitatas. Tàpat ari tiksot ar semstibas palihdsibu pagasteem nauda tapinata, lai tee waretu, zil ween spehdami, semkopibas rihkus un maschines eeguh. — Tà ka labiba magasihnàs stahwedama, daudskahrt famaitajahs, sawu jauno spehku saudedama, un semkopjeem preeksch fehshanas aisdota, pa leelakai datai flikti dihgst, tad teel no wairaf semkopibas instituzijahm wajats, kahdà wišsè schai leelai lihdsot. Tadehl tagad spreesch, labds labibas gaddš labibu magasihnàs atjaunot, un wezu krahjumu pa datai semneekem preeksch bruhleschanas isdalit, preeksch ta gan geldetu, pa datai pee labahm zenahm pahrdot, un par saguhsto naudu labu sehklas labibu eegahdat. Bes tam teel wehl no daschahm semstibahm preekschà listš, labibu duhmšs kwehpinat, zaur ko, kà daschi semkopji leezinajot, labiba ilgali jauna pastahwot. T. Fr.

Wehl no Behterburgas. Pahr Baltijas laufskolahm atrodam Behterburgas Wahzu awisès schahdu is „НОВОЕ ВРЕМЯ“ nemtu sinu: Laušchu apgaismibas ministerija grib pahr Widsemes ewangelisk-luteriskahm laufskolahm, kuras tilai sem muischneeku un mahjitaju pahrluhkoschanas stahweja, kahrtigu pahrraudsifchanu no waldibas puses eewest, itin kà tas jau ari preeksch kursemes un Igaunijas gubernijahm nodomats darit.

Arbildschais redaktors un isdewejs: G. Mather's.

Sludinajumi.

Kugsta laime!

G. Pluhm kg. un A. Pluhm kds. us pagahjuscho kahsu deenu 10. junijā sch. g.

Gaurat malā, dšlā leijsa Sarlanbaltas robes seed! Tur pahritis kofchā feijsa Sibgodams nu zauri eet.

Dšhwoj't sweikt G. un A. B. Dšcha laiwā sehbedam; Pineet kronus tautas godam, Pufes klehpt nehšadam!

W. G.

Paidagogifšas

gada-grahmatas

II. sehjums isnahds wehl 1876. gadā. Aboneerjams pee J. E. C. Rapteina, Eesfch-Mihgas leelajā Koleju eelā Nr. 4. Weens eesemplaris matfā 50 kap. f. Us 10 eesemplareem nahk weens brikweesemplaris wirfā. Tur pat ari pahrdod gr. no pirmā sehjuma par 60 kap. f.

Semkopibas maschines

un lauka rihkus, kà: arklus, ezeschad, sehjamas, plaujamas-maschines

„Champion“

Spreeksch fema

un labibas

jau ants Widsemes, kursemes un Igaunijas muischas leetatas, kuru wahrdi us pagahrejumu war tapf finam! dariti, damfa un sirgu-fochtu kulamas, labibas tihramas, eesfetu-greeschamas maschines, lofomobiles, stahwofchas damfmaschines u. t. j. pr. is flaweneem abtse-mes fabrikkeem, isdod no leghera un us apstelleschanu

P. van Dyl,

Mihgā, leelā Smilšchu eelā Nr. 1.

Sludinajums.

Labus un lehtus arklus, plauschanas-maschines, rofas un gepelu-kulamas-maschines, gatawus pakawus, schuwamas-maschines preeksch mahjas un preeksch ffordereem, superfoffatus augsta fatura pehz Mihgas politechnikas wisaunatam anallsehm, pahrdod

Zieglers un beedris,

Mihgā, leelā Pils eelā Nr. 19.

Kugsta laime!

Nr. W. skol. J. W-g. f.!

Sagaldam lihgsmt un preezigi Juhfu 25. g. amata-jubileju 1. oktobrī f. g. Zuhfu pateizgee draugi un afshawi jau wirtnejahs us preekadzenimu!

*****

Seltera un limonades fabrikā

Uf
Zelgawā isstahdes
1875. gadā
I. goda - sīhmi
atstuhmīs.

no
J. A. Helmsing, Zelgawā,
dibinata 1863. gadā.

Uf
Zelgawā isstahdes
1875. gadā
II. goda - sīhmi
atstuhmīs.

ir weenumehr legeri wisi bruhkē stahwoschee minerāla wefelibas-uhdeni, tā selters-
un soda-uhdeni, pudelēs un sifongās, tā ari daschadas angļu limonades.

Apstelleschana teek izdeenas preti nemta:

Fabrikā, kurai ee-eeschana no Pastes-eelas;
apteeki, kas uf Leelas- un Pastes-eelas stuhra;
G. A. Georgi mantineeku bodē, uf Leelas- un Paula-eelas stuhra;
kā ari tanis, fabrikim peederigās dsehreenu isdoschanas-weetas.

➔ Zenas pahrskats un iskaramas schiltes teek uf weheschanos peesubtiti. ➔

Uf Zelgawā tirgus platšča, netabli no
uhdens sudmalahm, ir jauna israhdes ehla
usbuhweta, kur daudš dehlu un balku usgah-
jis. Scho ehlu pahrrodu par loti mehreņu
maksu katru deen un ir ehla noplebschama
no 18. juhnija eesahkot lihds 1mam juli-
jam f. g. 3

Karl Günther,

Leelajā eelā, Latweeschu basnizai pretim.

Zauneklīm,

kas tahdā sinatniskā skolā ekfameni nolizis un
tam matematikā labas sinas, usrahda skolotaju weetu,
tura lihdsiga kreisskolotaja stahwoklam,

„Ball. Semk.“ redakzija.

Semkopibas lauka-rihkus

un
planjamas maschines

kā: masus ehrgta arklus pehz tahda pawisam jauna
muduka, Hohenheimes arklus ar puleretu teblu
dsels diwjubgu un tā nosaultus Zelgawā arklus
kas goda-maksu isvelnijaschi, ezeschas, ekstirpatorus
firgu-grahbeklus, unwersal-platas-sehjama
maschines ar skrituceem.

„Buckeye“

fastahditas sahlu un labibas planjamas-maschi-
nes, daschadas wehtschanas-maschines, ekfetu-
maschines, ar roku greeschamas un gepetu-lutamas-
maschines, tura teelā iswehle uf legera.

Zieglers un beedris,
Rihgā, teelā Pils-eelā Nr. 19.

No zensures atwehlets. Rihgā, 16. juntā 1876.

Heimann Salzmanna leela legera

Zelgawā, S. Markusewitsch k. namā, preti N. J. Taube k.

top ispahrdots leelumā un masumā par mehreņu maksu wifadas galanterijas- (gresno-
schanahs-) bijutrijas- (selta un sudraba l.) sīhls- un tehrauda-prezes, pihpu-
leetas, kokwilna, tā kā ari daschadas zitas, preeksch kungeem un kundschm derigas
leetas. Zeenijami pirzeji war uf to droshi pakautees, ka preze alasch par peenahzigahm ze-
nahm taps pahrdota un wini kreetni apdeeneti.

Ar scho daru wispadewigi sinamu, ka es tagad Zelgawā

skunstigu uhdeni fabriku

sem prowisora G. Grafk. wadischanas esmu eetaisijis.

To luhgdams, lai zeenijama publika zaur sawu usrijibu manu apnemschanos pobalstītu, apfo-
los, ka es alasch ruhpeschos, zaur nesmahdejamās prezēs pasneegumu winas labpatifschanu sem
eemantot.

Weeta un legeris atrodahs Skrihwera-eelā Nr. 54, paschu mahjā; pahrdoschana
tur pat, kā ari manas destilazijas legeri, Leelajā eelā Nr. 66. — un manā pahr-
dotawā, pee parades-platšča, Feiertag k. namā Nr. 2; bei tam top apstelleschanas preti
nemtas J. Kufsner k. pretschu- un wihnu-pahrdotawā, Leelajā eelā.

Ar zeenischanu

G. Siller.

Pee gaidamas premijas-biletu willschanas
no I. un II. aisleenejuma usnemahs

apdrofchinaschanu

pret

islofeschanas flahdi (Amortisation)

M. S. Stern & dehls.

Zelgawā.

Tamdehl ka Kursemes bischu-kopfchanas bee-
dribas likumigas preekschstahwes dehl srihdi-
bas bij iszehluschahs, tad teek, lai tahdas srih-
dibas teek isnihzinatas, Kursemes bischu-kop-
fchanas beedribas zeen. lozekli zaur scho usai-
nati, lai wini 18. Juni f. g., pulkst. 11. no
rihta, Zelgawā, Zehra sahle, uf general-fa-
pulzi pilnā staitā eerastos, ka lai waretu tahdā
sapulzē pehz kahrtibas beedribas preekschstahwi
iswehlet. 3

Zelgawā, 12. Mai 1876.

Presidents: **M. Gain.**

Drukats pee J. W. Steffenbarena un debla.